

7- Allah gökte olmaktan münezzehtir. (Cariye hadisi)

Sevgili kardeşlerim Allah zamanın ve mekânın kayıtlarından münezzehtir. Zira zaman da mekân da sonradan yaratılmış ve hâdistir. Rabbimiz, sonradan yaratılan, hâdis olan zaman, mekân ve altı yön tarafından kuşatılamaz. Ama ne gariptir ki kendilerine selefi diyenler mekânın kayıtları ile kayıtlı bir Allah inancına sapmışlar. Ve cariye hadisi diye bilinen bir hadisi de davalarına delil yapmışlar. Bu dersimizde, cariye hadisi diye bilinen bu hadisi tahlil edeceğiz.

Hadis şöyledir: Peygamberimiz (a.s.m.) bir cariye'nin Müslüman olup olmadığını anlamak için ona, "Allah nerededir?" diye sormuş. Cariye bu soruya cevaben "Allah göktedir." demiş. Daha sonra Peygamberimiz (a.s.m.) "Ben kimim?" demiş. Cariye "Sen Allah'ın resulüsün." deyince Peygamberimiz (a.s.m.) onun Müslüman olduğuna hükmetmiş. (Müslim, Mesâcid, 33; Ebû Dâvûd, Salat, 166; Nesâî, Sehv, 20; Ahmed İbni Hanbel, V, 447-449; İbni Ebî Şeybe, VII, 215)

Selefler bu hadisi delil gösterip diyorlar ki:

— Peygamberimiz (a.s.m.) cariye'nin "Allah göktedir." sözünü kabul etmiş ve onun Müslüman olduğuna hükmetmiştir. Demek, Allah göktedir. Yine bu selefler der ki bir kimsenin Müslüman olup olmadığını anlamak için kendisine bu soru sorulur. Allah'ın gökte olduğunu söylerse Müslüman olduğuna hükmedilir. Allah mekândan münezzehtir dersen bunlara göre kafirsin. Bu dersimizde onların bu sözünün ne kadar muhakemesiz olduğunu ve yanlış itikatlarını bina etmek için ne kadar çaresiz kaldıklarını bir kez daha göreceksiniz.

- Evvela bu hadis-i şerif zayıftır, çünkü hadiste ızdırab vardır.

Hadis ıstılahında ızdırab şudur: Hadisin senedi sahih dahi olsa, bir hadis farklı raviler tarafından nakledilir ve hadisin metninde uyumsuzluk olursa buna "ızdırab" denir. ızdırab, hadisin sıhhat derecesini zayıfa düşürür.

Hemen hemen bütün hadis kitaplarında nakledilmiş bu rivayete kaynaklardan ne suretle gelmiş, nasıl gelmiş karşılaştığımızda gerçekten derin farklılıklar görüyoruz. Bu hadiseyi nakleden kişi ata bin yesar dır. Bu hadisin mahreci tektir. Ama hadis metinleri farklı farklıdır o kadar çok çeşitli lafızlarla ifadelerle, birbirini tutmayan çelişkili bir şekilde geliyor ki bunların içinden çıkabilmek için tek bir şeyi kabul etmek zorunda kalıyoruz ki; bu rivayet manayla nakledilmiştir. Niye? Çünkü hepsinin aynı anda tek bir vakıada olması mümkün değil. Yav.. bu olay bir kere cereyan etti. Efendimiz sav bir soru sordu bu cariye'ye. Ama hadise bakıyoruz Efendimiz bu hadisin farklı varyasyonlarında farklı şeyler soruyor.... Cariyede bir cevap verdi dimi. Ama onun verdiği cevaplar da değişik. Artık siz bu hadis için ne dersiniz. Bunlardan bir tanesi doğru öbürleri manayla nakledilmiş dersiniz. Her bir ravi bu

rivayeti naklettiği kişiden duyduğu şeyin aklında kaldığı kadarını o şekilde nakletmiş. Bu rivayetten hareketle Cenabı Hakk'ın gökte olduğunu mekânsal olarak gökte olduğunu iddia etmek kesinlikle caiz değil.

Bu hadis zaten muzdarib bir hadistir. Çünkü birbirinden farklı rivayetleri vardır. Ama bu selefiler itikatlarını bina edecekler bir kaynak arıyorlar ya. Bunlardan bir tanesini işine yarayanı esas alacaksınız. Sonra Allah göktedir diyeceksin. Bunu da akidenin temeli yapacaksınız. Akaid kesinlik ister. Akide konusunda esas alınan rivayetlerde kesinlik esastır.

Şimdi, bu hadisin kaç farklı şekilde rivayet edildiğini görelim:

Birinci rivayeti biraz evvel zikrettiğimiz hâliyle Atâ b. Yesâr nakletmiştir. Bu hadiste, Peygamberimiz (a.s.m.) “Allah nerededir?” diye sormuş; cariyeye ise bu soruya cevaben “Allah göktedir.” demiştir.

İkinci rivayet yine Atâ b. Yesâr’dan gelmiştir. Bu rivayette Peygamberimiz (a.s.m.) “Allah nerededir?” dememiş; “Semada kim var?” diye sorarcasına elini yukarıya kaldırıp işaret etmiştir. (ez-Zehebî, el-Uluvv li'l-Aliyyi'l-Azîm, I, 254)

Üçüncü rivayet yine Atâ b. Yesâr’dan gelmiştir. Bu rivayet şöyledir: Peygamberimiz (a.s.m.) cariyeye, “Allah’tan başka bir ilah olmadığına şahitlik eder misin?” diye soruyor. Cariye “Evet.” diyor. (Sonra Peygamberimiz) “Muhammed’in Allah’ın kulu ve Resulü olduğuna şahitlik eder misin?” diye sorunca. Cariye yine “Evet.” diyor (Abdürrezzak, el-Musannef, IX, 175)

Hadis bu şekliyle, Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe b. Mes’ud isimli sahabe tarafından da nakledilmiştir. (Ebû Dâvûd, Eymân, 16; Ahmed İbni Hanbel, III, 452)

Dördüncü rivayette, cariyeye Peygamberimiz (a.s.m.)’ın sorularına sadece işaretlerle cevap vermiştir. (Ebû Dâvûd, Eymân, 16; Ahmed İbni Hanbel, II, 291) Yani Efendimiz (a.s.m.) cariyeye “Allah nerededir?” diye sormuş, cariyeye eliyle yukarıyı işaret etmiştir.

Beşinci rivayette, Peygamberimiz (a.s.m.) cariyeye “Allah nerededir?” diye değil, “Rabbin kimdir?” diye sormuş. Cariye eliyle yukarıyı işaret etmiştir. (İbni Huzeyme, Kitâbu't-Tevhid, 123; el-Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, VII, 388)

Altıncı rivayette, eliyle işaret etmeyip başıyla yukarıyı göstermiştir.

İşte kardeşlerim, hadisin rivayetleri farklı farklıdır.

- Bir rivayette Peygamberimiz (a.s.m.) “Allah nerededir?” diye sormuş.

- Başka bir rivayette “Rabbin kim?” diye sormuş.

- Diğer rivayette ise sormamış. Sadece elini yukarıya kaldırıp işaret buyurmuş.

- Başka bir rivayette “Allah’tan başka bir ilah olmadığına şahitlik eder misin?” diye sormuş.
- Yine bir rivayette cariyeye “Allah göktedir.” demiş. Ama diğer bir rivayette böyle dememiş, sadece eliyle yukarıyı işaret etmiş. Diğer bir rivayette ise başıyla yukarıyı işaret etmiş.

İşte rivayetlerdeki bu farklılıklar sebebiyle ızdırab oluşmuş; ızdırab da hadisin sıhhat derecesini zayıfa düşürmüştü.

— Peki, şimdi Selefler ne yapmalı?

Şunu yapmalı: Bu manada sahih bir hadis göstermeli ve bu zayıf hadisi ona dayamalı.

Hadi bize bu manada sahih bir hadis gösterebilirler.

— Yapabilirler mi?

Hayır, yapamazlar! Hatta sahih hadis bulamazlarsa, hiç değilse zayıf hadis gösterebilirler. Zayıflar bir araya gelip kuvvet bulsunlar.

— Peki, bu manada zayıf bir hadis gösterebilirler mi?

Hayır, bunu da yapamazlar. Çünkü bu manada başka hiçbir hadis yoktur.

Ya batıl itikadını böyle zayıf ve kesinlik ifade etmeyen görüşlere bina edersen aha böyle çöker sende altında kalırsın.

2- Şimdi merak ediyor ve diyorsunuz ki:

— Peygamberimiz (a.s.m.) bu olaydan başka, bir kimsenin Müslüman olup olmadığını hiç araştırmadı mı sorgulamadı mı? Yani bu olay tek mi?

Hayır, Peygamberimizin sorguladığı onlarca olay var. Lakin ne hikmetse hiçbirinde Peygamberimiz (a.s.m.) “Allah nerededir?” diye sormuyor. Tek sorduğu soru: “Rabbin kim?” ve “Ben kimim?” Onlara neden bakmıyorsunuz?

Bakın bu konuda o kadar örnek var ki Onlarca örnekten bir tanesini nakledelim:

Birinci hadise: Sahabeden eş-Şerid b. Süveyd Hazretlerinden nakledilmiştir. eş-Şerid b. Süveyd Hazretleri, Peygamberimiz (a.s.m.)’a gelerek, annesinin mümin bir cariyeyi özgürlüğe kavuşturmasını vasiyet ettiğini, kendisinin de siyahi bir cariyesi olduğunu söyler. Onu azat etmekle bu vasiyeti yerine getirmiş olup olmadığını sorar. Peygamberimiz (a.s.m.) cariyeyi kendisine getirmesini söyler. Cariye gelince, Peygamberimiz (a.s.m.) “Rabbin kimdir?” diye sorar. Cariye “Allah” der. Ardından “Ben kimim?” diye sorar. Cariye “Allah’ın resulüsün.” der. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.m.) eş-Şerid b. Süveyd’e der ki: Onu azat edebilirsin. Zira o mümindir. (Ahmed İbni Hanbel, IV, 222, 388-9; İbni Hibban, I, 419)

Bunlar gibi daha birçok hadise var. Bu örnekler Peygamberimiz (a.s.m.)’ın bir kişinin mümin

olup olmadığını anlamak için eynallah “Allah nerededir?” sorusunu değil, “Rabbin kim? Ben kimim?” sorusunu sorduğunu ve kelime-i şehadeti ikrar etmelerin istemiştir. Ama bu selefler sahih hadis varken zayıf bir hadisi kendilerine ölçü yapmışlar ki bu zaten ehl-i ilmin işi değildir. Önüne gelene Allah nerededir diye sorup. Allah mekândan münezze diyene kafir diyorlar. Niye sormuyorsun Rabbin kim, peygamberin kim diye? Niye sormuyorlar çünkü işlerine gelmiyor. O zaman nasıl kafir diyecekler müminlere? İstedikleri tahribatı nasıl yapacaklar. Sen zayıf ve muztarip bir hadisin içinden onlarca farklı rivayetin bir tanesini işine geleni esas alacaksın. Sonra Allah göktedir diyeceksin. Bunu da akidenin temeli yapacaksın. İşte o temelde sonra böyle yıkılır.

3- Hafız Abdullah b. Muhammed el-Harâri, “Şerhu’s-Sırâtu’l-Müstakim” isimli eserinde şöyle diyor: Cariye hadisi iki sebepten dolayı sahih değildir.

1. Bu hadis muzdarib bir hadistir. Çünkü birbirinden farklı rivayetleri vardır.
2. Bu hadis usul kaidelerine muhaliftir. Çünkü dinimizin kurallarına göre, kelime-i şehadeti söyleyen mümin ve Müslüman olur. Nitekim 15 sahabenin rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Peygamberimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuştur:

— İnsanlar Allah’tan başka ilah olmadığına ve benim Allah’ın resulü olduğuma şahadet edinceye kadar savaşmakla emrolundum.

“Allah nerededir?” hadisi, zahirine göre alındığı takdirde bu mütevatir hadise muhaliftir. O zaman ya tevil edilir ya da reddedilir. Çünkü muhaddisler mütevatir hadislere muhalif olan ve tevil edilemeyen hadisleri reddederler. (Muhammed el-Harâri’nin tespiti burada bitti.)

Bu makamda şöyle bir soru akla gelebilir:

— Mezkûr cariye hadisini İmam Buhârî nakletmiştir. İmam Buhârî’nin naklettiği bir hadisi nasıl sahih kabul etmeyiz?

Buna cevaben deriz ki: İmam Buhârî bu hadisi Sahih’inde değil, “Halku ef’âli’l-ibad” isimli eserinde zikretmiştir. Bu eser için de “Bu kitaptaki bütün hadisler sahihtir.” dememiştir. Kaldı ki İmam Buhârî Sahih’indeki bir kısım hadisleri de zayıf kabul eder. Bu hadislerin zayıf olduğuna işaret olması için de hadisi senetsiz bırakmıştır.

4- Bu cariye hadisi manayla nakledilmiş bir rivayettir. Manayla nakledildiğini kabul etmeyelim. Veya zayıf demeyelim şimdi bu hadise birde şuradan bakınız. Efendimize aleyhissalatu vesselama siyahı bir cariye getirilmiş. Bakın muhtemelen kültür seviyesi düşük okuma yazması olmayan bir kızcağız bu. Belki Arapçası bile olup olmadığı şüpheli. Dolayısıyla efendimiz aleyhissalatu vesselam; böyle kültür bilgi algı seviyesi son derece düşük bir kızcağızın ilah tasavvurunu öğrenmek istiyor. Ona onun anlayacağı algılayacağı bir tarzda eynallah diyor. Efendimiz’in (*aleyhisselâm*) câriyeye onun mü’min mi yoksa putperest mi olduğunu ortaya çıkarmaya çalıştığı açıktır. Cârîyenin, soruya verdiği cevaptan putperest olmadığı ve bir “Allah inancına” sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Putperest bir toplumda yetişen böyle bir kimseye bu soru aslında o kadar manidar ki o soruya karşılık evinde veya bir meydanda olan putu gösterebilirdi. Cebinden bir put çıkarıp burda diyebilirdi. Ve bunlar o zaman için çok gözükten şeylerdi. Kültür seviyesi bu kadar düşük olan birisinin Allah nerededir sorusuna başını göğe kaldırarak veya semadadır diyerek cevap vermesinden Efendimiz s.a.v anlıyor ki: Bu cariye putperest değil ve içinde bir Allah inancı var. Bunda anlaşılacak bir şey var mı? Yok çünkü o seviyedeki birisi Cenabı hak hakkındaki tasavvurunu ancak bu şekilde ifade edebilir.

Dersimizde buraya kadar şu noktaları ispat ettik:

1. Cariye hadisi zayıftır, çünkü hadiste ızdırab vardır.
2. Peygamberimiz (a.s.m.) cariyeden başka kimseye “Allah nerededir?” diye sormamıştır. Bu hadis tektir.
3. Peygamberimiz (a.s.m.)’ın sorduğu tek soru, “Rabbin kim? Ben kimim?” sorusudur ve kelime-i şehadeti ikrar etmesini istemektir.
4. Cariye hadisi usul kaidelerine muhaliftir. Çünkü dinimizin kurallarına göre, kelime-i şehadeti söyleyen mümin ve Müslüman olur.

Bütün bu izahlardan sonra, Selefiler hâlâ inat edip, “Yok, biz cariye hadisiyle amel ederiz.” derslerse, şimdi onlara son bir izah yapacağız: Siz Cariye hadisini sahih kabul etseniz dahi

bu, Allah’ın gökte olduğunu ispat etmez. Zira Peygamberimiz (a.s.m.) **أَيْنَ اللَّهِ** diye

sormuş. Arapçada **أَيْنَ** kelimesi sadece mekân için kullanılmaz. Hem mekân hem de mekânet yani şan için kullanılır. Dolayısıyla soru “Allah nerededir?” şeklinde değil, “Allah’ın şanı nerededir?” şeklinde olabilir. Cariye “Semadadır.” derken, “Makamı çok yüksektir.” demek istemiştir. Nitekim Araplar, “Falanın mekânı semadadır.” sözüyle ne semayı ne de orada yer tutmayı kastederler. Bu sözle o kişinin şanınin yüceliğini kastederler.

Hadiste geçen **أَيْنَ** kelimesini mekânet ile açıklayan bir kısmı âlimler şunlardır:

1. İmam Râzî (Esâsu’t-Takdis) 2. Hafız Sübkî (es-Seyfu’s-Sakil)
2. İmam Kurtubî (et-Tezkâr) 4. İmam Nevevi (Şerh-i Sahih-i Müslim)
3. İmam Süyûtî (Şerh-i Sünen-i Tirmizî) 6. İmam Ebû Hayyan Endulisî (el-Bahru’l-Muhit Tefsiri)
4. Hafız Askalânî (Risalet el-Kazbini)

Daha bunlar gibi ismini zikredeceğimiz o kadar çok âlim var ki. Bunların hepsi hadisteki **أَيْنَ** lafzını “mekânet” yani şanla tefsir etmişlerdir.

Ey Selefiler! Kaçacak yeriniz yok! Hadisteki ızdıraba gözünüzü yumsanız, hadis âlimlerinin “Bu hadis zayıftır.” sözüne kulaklarınızı tıkasanız ve bu hadisi sahih kabul etseniz yine de

Allah'ın gökte olduğunu ispat edemezsiniz. Çünkü hadisteki **أَيْنَ** lafzını “mekânet” ile yani Allah'ın şanı nerededir diye izah edebiliriz. Zira bu, Arapların kullandığı bir üsluptur!